

156. löggjafarþing 2025.
Þingskjal x — x. mál.
Stjórnarfrumvarp.

Frumvarp til laga

um breytingu á lögum um framhaldsskóla, nr. 92/2008 (staðfestingar námsbrauta o.fl.)

Frá mennta- og barnamálaráðherraráðherra.

1. gr.

Í stað orðsins „staðfestingu“ í b-lið 1. mgr. 3. gr. kemur: viðurkenningu.

2. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 4. gr. laganna:

- Við bætist ný málsgrein, svohljóðandi: Framhaldsskólum er heimilt að hafa með sér samstarf um rekstur ákveðinna þátta í starfi skólans. Þegar um er að ræða samninga sem hafa veruleg áhrif á rekstur skóla skulu þeir staðfestir af ráðherra að fenginni umsögn skólanefnda viðkomandi skóla.
- Heiti greinarinnar verður: *Stofnun framhaldsskóla o.fl.*

3. gr.

Við 2. mgr. 5. gr. laganna bætist nýr stafliður, svohljóðandi: veita umsögn um samstarf um rekstur framhaldsskóla samkvæmt beiðni ráðherra.

4. gr.

Á eftir 4. mgr. 12. gr. laganna kemur ný málsgrein, svohljóðandi:

Þrátt fyrir ákvæði 1. mgr. 12. gr. er ráðherra heimilt að veita skólum, öðrum en þeim sem falla undir II. kafla, viðurkenningu til bráðabirgða, á meðan umsókn er til meðferðar. Við mat á því hvort veita eigi viðurkenningu til bráðabirgða skal ráðherra m.a. líta til hagsmuna nemenda og hvort líklegt sé að umsókn um viðurkenningu verði samþykkt.

5. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 14. gr. laganna:

- Á undan 1. mgr. kemur ný málsgrein, svohljóðandi: Um samstarf framhaldsskóla um rekstur ákveðinna þátta í starfi skólans fer skv. 4. mgr. 4. gr.
- Eftirfarandi breytingar verða á 1. mgr., sem verður 2. mgr.:
  - Í stað orðanna „skóla- og kennarafundi“ kemur: skólaráð, skólafundi og kennarafundi.
  - Á undan tilvísuninni „9. og 10. gr.“ í 1. mgr., kemur : 7.
- Við bætist ný málsgrein, svohljóðandi: Um námsorlof kennara, skólameistara, annarra faglegra stjórnenda og náms- og starfsráðgjafa í framhaldsskóla sem hlotið hafa viðurkenningu, sbr. 12. gr., fer samkvæmt ákvæði 11. gr.
- Heiti greinarinnar verður: *Skóla- og kennarafundir o.fl.*

6. gr.

Í stað orðanna „staðfestingu“ í 1. mgr. 16. gr., 1. mgr. 17. gr., 1. másl. 1. mgr. og 2. másl. 2. mgr. 18. gr., 1. mgr. 19. gr. laganna og „staðfesta“ í 2. másl. 1. mgr. 20. gr. kemur: viðurkenningu; og: viðurkenna.

7. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 21. gr. laganna:

1. Eftirfarandi breytingar verða á 4. másl. 1. mgr.:
  - a. Í stað orðanna „samkvæmt grein þessari“ kemur: skv. 2. mgr.
  - b. Í stað tilvísunarinnar „23. gr.“ kemur: 3. mgr.
2. Við bætist ný málsgrein, svohljóðandi:

Ráðherra er heimilt að gefa út námsbrautarlýsingar sem framhaldsskólar geta haft til viðmiðunar í starfi sínu. Slíkar viðmiðunarnámsbrautir eru hluti af aðalnámskrá framhaldsskóla og geta náð til eftirfarandi námsbrauta:

  - a. námsbrauta sem leiða til starfsréttindaprófs, þar á meðal þeirra sem leiða til sveinsprófs,
  - b. námsbrauta sem leiða til stúdentsprófs,
  - c. annarra námsbrauta sem leiða til prófa og skilgreindra námsloka samkvæmt ákvörðun ráðherra.

8. gr.

Við 2. mgr. 22. gr. laganna bætist nýr málslíður, svohljóðandi: Geta skal samnings um samstarf við annan framhaldsskóla skv. 4. mgr. 4. gr. í skólanámskrá.

9. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 23. gr. laganna:

1. 1. mgr. orðast svo:

Nám í framhaldsskóla fer samkvæmt viðmiðunarnámsbraut sem er hluti aðalnámskrár eða námsbrautarlýsingu framhaldsskóla sem ráðherra hefur viðurkennt skv. 3. mgr. 23. gr. Eíngöngu er heimilt að innrita nemendur á námsbrautir skv. 1. mgr.
2. Eftirfarandi breytingar verða á 2. mgr.:
  - a. Orðin „innihald og“ í 2. másl. falla brott.
  - b. Á eftir orðinu „vægi“ í 2. másl. kemur: og röðun.
  - c. Á eftir orðinu „greinum“ í 2. másl. kemur: á hæfniprep.
3. Á eftir 2. mgr. 23. gr. kemur ný málsgrein, svohljóðandi:

Ráðherra viðurkennir námsbrautarlýsingar framhaldsskóla. Í slíkri viðurkenningu felst staðfesting á að námsbrautarlýsing sé í samræmi við ákvæði aðalnámskrár framhaldsskóla og önnur ákvæði laga þessara.
4. Eftirfarandi breytingar verða á 3. mgr., sem verður 4. mgr.:
  - a. Orðin „eða Miðstöð menntunar og skólaþjónustu“ í 1. másl. falla brott.
  - b. 2. másl. fellur brott.
5. Í stað orðsins „Staðfesting“ í 4. mgr., sem verður 5. mgr., kemur: Viðurkenning.
6. 5. mgr. fellur brott.

10. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 25. gr. laganna:

1. Orðin „og eru hluti af almennum hluta aðalnámskrár framhaldsskóla“ í a-lið 1. mgr. falla brott.
2. d-liður fellur brott.
3. Í stað orðsins „staðfestingu“ í f-lið 1. mgr. kemur: viðurkenningu.
4. Orðin „og d-“, í 3. mgr. falla brott.

11. gr.

28. gr. laganna orðast svo:

Vinnustaðanám og starfsþjálfun á vinnustað byggist á almennum ákvæðum aðalnámskrár um nám á vinnustað.

Gera skal vinnustaðanámssamning milli framhaldsskóla, nemanda og iðnmeistara, fyrirtækis eða stofnunar um vinnustaðanám nemandans sem fer fram á vinnustað. Vinnustaðanámssamningar skulu gerðir við upphaf vinnustaðanáms. Í samningnum skal í það minnsta kveða á um rétt og skyldur vinnuveitanda, skóla og nemanda, markmið vinnustaðanáms og gæðakröfur, gildistíma, meðferð ágreinings og samningslit.

Gerð og staðfesting vinnustaðanámssamnings er á ábyrgð framhaldsskóla og skal skólinn fylgja samningnum eftir gagnvart nemanda og iðnmeistara, fyrirtæki eða stofnun. Skóli skal staðfesta ráðningarsamning milli nema og vinnuveitanda sem gerður er samhliða vinnustaðanámssamningi. Skulu slíkir samningar vera í samræmi við gildandi kjarasamninga. Ráðherra er heimilt að fela öðrum skóla en þeim sem nemandi stundar nám í, eða öðrum aðila, að sjá um gerð og staðfestingu vinnustaðanámssamninga og eftirfylgni með þeim.

Eingöngu er heimilt að gera vinnustaðanámssamning við iðnmeistara, fyrirtæki eða stofnun sem er á skrá ráðherra yfir aðila sem uppylla skilyrði til vinnustaðanáms. Ef ráðherra fær upplýsingar um að iðnmeistari, fyrirtæki eða stofnun virði ekki samningsskyldur sínar, þ.m.t. ákvæði í ráðningar- og kjarasamningum og reglur um aðbúnað og öryggi á vinnustað, er ráðherra heimilt að fella nafn hans af skránni. Um slíka ákvörðun gilda ákvæði stjórnsýslulaga.

Ráðherra er heimilt að setja reglugerð sem mælir nánar fyrir um framkvæmd þessarar greinar, í samráði við starfsgreinaneftnd. Þar skal m.a. kveðið á um umsjón með gerð vinnustaðanámssamninga, skilyrði sem iðnmeistari, fyrirtæki eða stofnun þurfa að uppfylla svo þeim sé heimilt að taka nemanda á vinnustaðanámssamning og samningslit. Jafnframt er ráðherra heimilt að mæla nánar fyrir um notkun stafrænna lausna við skráningu um framvindu náms og námsferil nemanda á vinnustað í reglugerð.

12. gr.

Við 1. mgr. 30. gr. bætist nýr málslíður, svohljóðandi: Mat á hæfni nemenda í vinnustaðanámi telst hluti af námsmati.

13. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 32. gr. laganna:

1. Í stað 1. málsli. 2. mgr. koma tveir nýir málslíðir, svohljóðandi: Framhaldsskólar bera ábyrgð á innritun nemenda í viðkomandi skóla í samræmi við reglugerð skv. 3. mgr. og önnur fyrirmæli ráðherra um innritun. Við ákvörðun um innritun nemanda er heimilt að líta til sjónarmiða sem tengjast nemandanum, þ.m.t. námsárangurs úr grunnskóla og annarra upplýsinga sem nemandinn lætur skólanum í té, og sjónarmiða sem tengjast skólasamfélagi viðkomandi skóla, þ.m.t. sem miða að því að auka fjölbreytni í nemendahópnum.

2. Við 3. mgr. 32. gr. laganna bætist: þar sem m.a. er kveðið á um kröfur um undirbúning og skilyrði innritunar, forgangsörðun umsókna og málsmeðferð innritunar.

14. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 33. gr. a. laganna:

1. Eftirfarandi breytingar verða á 2. mgr.:
  - a. Á eftir orðunum „sem skólann varðar“ kemur: þar á meðal í starfi á vegum nemendafélaga framhaldsskóla.
  - b. Við bætist nýr málslíður, svohljóðandi: Nemendur skulu sýna nærgætni og gæta virðingar í framkomu sinni gagnvart nemendum og starfsfólki framhaldsskóla.
2. Í stað 3. til 6. mgr. koma fjórar nýjar málsgreinar, svohljóðandi:

Ef hegðun, skólasókn eða námsárangur nemanda reynist áfátt ber skóla að reyna að leita orsaka þess. Í því skyni skal skóli eiga samtal við nemanda og eftir atvikum foreldra eða annarra forsjáraðila þar sem aflað er upplýsinga um stuðningsþarfir nemandans. Þar sem við á og eftir atvikum skv. lögum um samþættingu þjónustu í þágu farsældar barna skal skóli gera áætlun með nemandanum þar sem fjallað er um stuðningsþarfir og hvernig brugðist er við þeim.

Ef nemandi brýtur gegn þeim skyldum sem á honum hvíla skv. 1. og 2. mgr. og samtal eða áætlun skv. 3. mgr. hefur annað hvort ekki dugað eða brot nemanda er svo alvarlegt að slíkt samtal eða áætlun er ekki talið eiga við getur skóli ákveðið viðbrögð eða viðurlög gagnvart nemandanum. Viðbrögð geta m.a. falið í sér sértækt skipulag náms og takmörkun á þátttöku nemandans í því sem skólann varðar. Viðurlög geta verið brottvísun um stundarsakir eða varanleg brottvísun. Við val á viðbrögðum eða viðurlögum skal skóli velja vægasta úrræðið á grundvelli heildarmats á hagsmunum nemandans en jafnframt er heimilt að líta til hagsmuna annarra nemenda, sem eftir atvikum, hafa orðið fyrir áhrifum af broti nemandans.

Á meðan mál skv. 4. mgr. er óútkljáð getur skóli tekið ákvörðun um að beita viðbrögðum eða viðurlögum skv. 3. mgr. tímabundið. Skilyrði þess að unnt sé að taka slíka ákvörðun, sem skal hafa tiltekinn gildistíma, er að skóli meti líkur á því að málinu ljúki með ákvörðun skv. 4. mgr.

Um ákvarðanir skv. 4. og 5. mgr. gilda ákvæði stjórnarsýslulaga. Ef ákvörðun gagnvart nemanda sem er yngri en 18 ára felur í sér brottvísun úr skóla skal framhaldsskóli, eftir atvikum með aðkomu ráðuneytisins eða Miðstöð menntunar og skólaþjónustu, leiðbeina nemanda um hvernig hann geti haldið áfram námi í framhaldsskóla.
3. Á eftir orðinu „greinar“ í 6. mgr., sem verður 7. mgr., kemur: þ.m.t. nánar um viðbrögð og viðurlög vegna brota nemenda.

15. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 33. gr. b. laganna:

1. Á eftir orðinu „líkamlegt“ í 4. mgr. kemur: kynferðislegt.
2. Í stað 5. mgr. kemur ný málsgrein, svohljóðandi: Skólar skulu hafa áætlun um hvernig brugðist er við tilvikum um einelti, kynferðislega áreitni, kynbundna áreitni og ofbeldi.

16. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 44. gr. laganna:

1. 2. mgr. orðast svo:

Í samningum milli ráðherra og annarra skóla en opinberra framhaldsskóla, sem hlotið hafa viðurkenningu sbr. 12. gr., sem gerðir eru til 3-5 ára í senn, skulu koma fram helstu áherslur í starfsemi skólans, námskrár, námsframboð, kennslufyrirkomulag, mat og eftirlit með gæðum og annað sem æskilegt er talið af hálfu samningsaðila. Slíkir samningar skulu jafnframt kveða á um réttarstöðu nemenda, nemendafjölda, gjaldtöku af nemendum og greiðslur fyrir aðra þjónustu sem veitt er á grundvelli samningsins. Farið skal yfir framkvæmd þessara samninga árlega og gildandi samningar endurskoðaðir ef ástæða er til.

2. Í stað 3. mgr. kemur ný málsgrein, svohljóðandi:

Ráðherra er heimilt að framlengja samninga skv. 3. mgr. um allt að 5 ár í senn í samræmi við ákvæði greinar þessarar ef engar verulegar breytingar hafa orðið á starfsemi skóla og engin frávik hafa komið upp við framkvæmd fyrri samnings.

17. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

18. gr.

Við gildistöku laga þessara verða eftirfarandi breytingar á lögum um lýðskóla, nr. 65/2019:

1. Í stað orðanna „Miðstöðvar menntunar og skólaþjónustu“ í 2. mgr. 1. gr. og 2. mgr. 3. gr. kemur: ráðherra.
2. Í stað orðanna „Miðstöð menntunar og skólaþjónustu“ í 1. mgr. 3. gr. og 1. mgr. 4. gr. kemur: Ráðherra.

Greinargerð.

1. Inngangur.

Frumvarp þetta er samið í mennta- og barnamálaráðuneytinu og fjallar um breytingar á lögum um framhaldsskóla, nr. 92/2008. Frumvarpinu er ætlað að bregðast við þróun sem orðið hefur á ytra umhverfi framhaldsskóla frá gildistöku laganna þann 1. ágúst 2008 og skýra álitaeftni sem hafa komið upp í framkvæmd þeirra. Um er að ræða breytingar í nokkrum liðum sem varða viðurkenningu skóla til kennslu á framhaldsskólastigi, staðfestingu námsbrautalýsinga, vinnustaðanám, samvinnu framhaldsskóla og samningsgerð skóla og ráðuneytis, innritun nemenda og réttindi og skyldur þeirra.

2. Tilefni og nauðsyn lagasetningar.

Markmið þeirra breytinga sem lagðar eru til með frumvarpi þessu er að aðlaga tiltekin ákvæði gildandi laga að þeim breytingum sem orðið hafa á ytra umhverfi framhaldsskóla frá því að löggin tóku gildi.

Lög um Miðstöð menntunar og skólaþjónustu, nr. 91/2023, öðluðust gildi 1. apríl 2024. Með gildistöku þeirra var Menntamálastofnun lögð niður og færðust ýmis verkefni yfir til mennta- og barnamálaráðuneytis. Meðal þeirra verkefna er veiting viðurkenninga einkaskóla á framhaldsskólastigi skv. III. kafla laga um framhaldsskóla. Við vinnslu þeirra mála er varða viðurkenningu einkaskóla hefur m.a. komið í ljós að tilefni er til að afmarka með skýrari hætti hvaða ákvæði II. kafla laga um framhaldsskóla, sem eiga við um opinbera framhaldsskóla,

skulu jafnframt eiga við um aðra skóla á framhaldsskólastigi sem hlotið hafa viðurkenningu ráðherra. Jafnframt þykir tilefni til að skýra heimild til að veita afmarkaðar undanþágur frá ákvæði laganna um viðurkenningar, einkum þegar kemur að tímabundnum aðstæðum skóla.

Frá gildistöku laga um framhaldsskóla hafa jafnframt komið upp álitamál sem tengjast fyrirkomulagi þess ferlis þegar framhaldsskólar setja sér námsbrautarlýsingar. Samkvæmt gildandi lögum er gert ráð fyrir að framhaldsskólar setji sér námsbrautarlýsingar og leggi þær fyrir ráðherra til staðfestingar. Námsbrautarlýsingar sem hafa staðfestingu ráðherra teljast þar með hluti af aðalnámskrá framhaldsskóla og tilkynning um staðfestingu ráðherra á námsbrautarlýsingum skal birt í Stjórnartíðindum, sbr. 1. mgr. 23. gr. gildandi laga. Þá skal brottfall námsbrautarlýsinga birt með sama hætti. Fyrirkomulagið er varðar staðfestingu námsbrautarlýsinga hefur reynst þungt í framkvæmd. Yfir þrjú hundruð námsbrautarlýsingar hafa verið gerðar og gert ráð fyrir að allar breytingar á námsbrautarlýsingum kalli á nýja staðfestingu ráðherra á þeim og birtingu í Stjórnartíðindum. Þetta fyrirkomulag er ekki sveigjanlegt og er ekki hvetjandi fyrir framhaldsskóla að þróa námsbrautir sínar. Er því tilefni til að breyta ákvæðum gildandi laga sem fjalla um námsbrautarlýsingar framhaldsskóla og staðfestingu ráðherra á þeim, þar sem lögð er áhersla á að færa lagaumhverfið til samræmis við framkvæmd með áherslu á aukna skilvirkni en á sama tíma tryggt að ekki verði dregið úr kröfum til framhaldsskóla um gæði náms og námsbrautarlýsinga.

Þá hafa stjórnvöld unnið að því að efla starfsnám á framhaldsskólastigi frá því að lög um framhaldsskóla öðluðust gildi og af því tilefni hafa ýmsar umbætur orðið að veruleika. Þann 1. ágúst 2021 gaf þáverandi mennta- og menningarmálaráðherra út reglugerð um vinnustaðanám, nr. 180/2021 sem fól í sér grundvallarbreytingu í þjónustu við nemendur. Tilefni reglugerðarinnar var m.a. skýrsla Ríkisendurskoðunar um „Starfsmenntun á framhaldsskólastigi. Skipulag og stjórnsýsla“ frá árinu 2017 þar sem Ríkisendurskoðun hvatti m.a. til þess að metinn yrði ávinningur af því að framhaldsskólum yrði falin skýr ábyrgð á þeim þáttum starfsnáms sem krefjast náms og þjálfunar á vinnustað. Nú þegar fengist hefur reynsla á framkvæmd reglugerðarinnar er tilefni til að breyta ákvæðum laganna, sem fjalla um vinnustaðanám, einkum til að styrkja og bæta lagagrundvöll reglugerðarinnar.

Með frumvarpinu eru einnig lagðar til breytingar er tengjast innritun nemenda í framhaldsskóla. Fyrir liggur sú afstaða umboðsmanns Alþingis um að sérstaklega skuli hugað að lagagrundvelli og stjórnskipulegu samhengi þeirra reglna sem ráðuneytið telur þörf á að setja um innritun nemenda í framhaldsskóla og um forgang tiltekinna hópa í því sambandi, sbr. álit umboðsmanns Alþingis frá 29. desember 2010 í málum nr. 5994/2010 og 6009/2010. Var það einnig afstaða umboðsmanns að það væri í betra samræmi við þá verkaskiptingu sem stjórnskipan Íslands byggist á að löggjafarvaldið taki sjálft afstöðu til þeirra meginatriða sem fylgja skal við innritun nemenda í framhaldsskóla á öðrum grundvelli en námsárangri. Er því tilefni til að skýra og eftir atvikum styrkja lagastöð reglna um innritun í framhaldsskóla.

Undanfarin misseri hefur átt sér stað mikil umræða um ofbeldi, bæði kynferðisofbeldi og líkamlegt ofbeldi, í framhaldsskólum. Í ljósi þeirrar umræðu hefur verið talið mikilvægt að bregðast við ákalli um bætt verklag og skýrari ramma í málaflokknum. Af því tilefni vann mennta- og barnamálaráðuneyti, í samvinnu við þverfaglegan samráðshóp, að leiðarvísi um viðbrögð við einelti, kynferðislegri áreitni, kynbundinni áreitni og ofbeldi (EKKO) á meðal nemenda í framhaldsskólum sem gefinn var út í mars 2024. Við þá vinnu sem hefur farið fram við gerð leiðarvísisins hefur komið í ljós að tilefni er til að aðlaga ákvæði gildandi laga um framhaldsskóla betur að þeim veruleika sem nemendur, kennarar, skólastjórnendur og annað starfsfólk standa frammi fyrir þegar ofbeldismál koma upp í framhaldsskólum.

Frá því að lög um framhaldsskóla öðluðust gildi hafa einnig orðið breytingar á ytra umhverfi samninga við einkaaðila um rekstur framhaldsskóla, þar á meðal með lögum um opinber fjármál, nr. 123/2015 og lögum um opinber innkaup, nr. 120/2016. Þá hafa ágreiningsmál risið vegna túlkunar á samspili ákvæða þessara laga og gildandi laga um framhaldsskóla. Kærunefnd útboðsmála hefur m.a. fengið til umfjöllunar mál sem tengist útboðsskyldu vegna endurnýjunar þjónustusamninga við þrjá framhaldsskóla. Kærunefndin fékk ráðgefandi álit frá EFTA-dómstólnum vegna málsins en niðurstaða hans var m.a. sú að samningar ráðuneytisins við einkaskóla um rekstur framhaldsskóla væru ekki opinberir þjónustusamningar í skilningi tilskipunar 2014/24/ESB um opinber innkaup. Á sama tíma og þessi þróun hefur orðið hafa ákveðnir framhaldsskólar, sem reknir eru af einkaaðilum, fest sig í sessi. Þessar aðstæður gefa tilefni til að breyta ákvæðum gildandi laga þar sem fjallað er um samninga ríkisins við einkaaðila um rekstur framhaldsskóla og námsbrauta á framhaldsskólástigi, m.a. með það að markmiði að skýra stöðu þessara samninga og fjalla sérstaklega um endurnýjun þeirra.

3. Meginefni frumvarpsins.

3.1. Skólaráð, viðurkenning framhaldsskóla o.fl.

Með frumvarpinu er lagt til að afmarka með skýrari hætti hvaða ákvæði II. kafla laga um framhaldsskóla skulu jafnframt eiga við um aðra skóla á framhaldsskólástigi sem hlotið hafa viðurkenningu ráðherra skv. III. kafla laganna, t.a.m. um skólaráð, samstarfssamninga framhaldsskóla og námsorlof kennara, skólameistara, annarra faglegra stjórnenda og náms- og starfsráðgjafa. Með frumvarpinu eru jafnframt lagðar til breytingar er varða viðurkenningar einkaskóla til kennslu á framhaldsskólástigi, þar sem lögð er áhersla á að skýra heimild til að veita tímabundna viðurkenningu.

3.2. Námsbrautarlýsingar framhaldsskóla.

Með frumvarpinu er lagt til að gerðar verði breytingar á ákvæðum laga um framhaldsskóla, nr. 92/2008 um námsbrautarlýsingar. Miða breytingarnar einkum að því að einfalda ferli námsbrautarlýsinga, en á sama tíma að tryggja eftirlit og yfirsýn ráðherra yfir námsbrautarlýsingar framhaldsskóla. Með frumvarpinu lagt til að nám í framhaldsskóla fari samkvæmt viðmiðunarnámsbraut ráðherra sem er hluti aðalnámskrár eða námsbrautarlýsingu framhaldsskóla sem ráðherra hefur viðurkennt.

3.3. Vinnustaðanáam.

Með frumvarpinu eru lagðar til breytingar sem miða að því að styrkja og bæta lagagrundvöll reglugerðar um vinnustaðanáam, nr. 180/2021. Lúta þær breytingar einkum að því að skýra ábyrgð framhaldsskóla á því að iðnnemandi komist í vinnustaðanáam. Við gildistöku laga um framhaldsskóla, nr. 92/2008 var farin sú leið að auka ábyrgð framhaldsskóla á námi nemenda sinna með þeim hætti að framhaldsskólum var falin ábyrgð á gerð starfsþjálfunarsamnings um vinnustaðanáam. Breytingin átti að vera til þess fallin að tryggja að nemendur fengu viðeigandi starfsþjálfun í stað þess að þeir bæru sjálfir ábyrgð á að tryggja sér samning við vinnustað eins og tíðkaðist fyrir gildistöku laganna. Með lögum nr. 71/2010 um breytingu á lögum um framhaldsskóla, nr. 92/2008 var hins vegar fallið frá þeirri tilhögun að framhaldsskólar bæru ábyrgð á gerð starfsþjálfunarsamnings. Í gildandi lögum er því ekki tilgreindur aðili sem ber ábyrgð á gerð starfsþjálfunarsamninga, einungis að þeir skulu gerðir. Í skýrslu Ríkisendurskoðunar til Alþingis um „Starfsmenntun á framhaldsskólástigi. Skipulag og stjórnsýsla“ frá árinu 2017 var þáverandi mennta- og menningarmálaráðuneyti

hvatt til þess að meta ávinning þess að framhaldsskólum yrði falin skýr ábyrgð á þeim þáttum starfsnáms sem krefjast nám og þjálfunar á vinnustað. Við gildistöku reglugerðar um vinnustaðanám, nr. 180/2021 var því m.a. farin sú leið að gera framhaldsskóla ábyrga fyrir því að iðnnemandi komist í vinnustaðanám. Í ljósi reynslunnar er því lögð til sú breyting með frumvarpi þessu að framhaldsskóli beri ábyrgð á gerð og staðfestingu vinnustaðanámssamninga og hafi jafnframt eftirlit með þeim. Með frumvarpinu er einnig lagt til að skýra hver ber ábyrgð á að halda skrá yfir fyrirtæki og vinnustaði sem uppfylla skilyrði til vinnustaðanáms og viðbrögð við því ef fyrirtæki eða vinnustaður uppfyllir ekki skilyrðin. Þá eru lagðar til breytingar sem miða að því að samræma orðalagsnotkun gildandi laga og reglugerðar um vinnustaðanám, nr. 180/2021 auk þess sem gert er ráð fyrir að skýra námsmat nemenda í vinnustaðanámi.

3.4. Innritun nemenda í framhaldsskóla.

Með frumvarpinu eru lagðar til breytingar er lúta að innritun nemenda í framhaldsskóla. Lagt er til að skýra sjónarmið sem framhaldsskólum er heimilt að líta til við ákvörðun um innritun nemenda í framhaldsskóla einkum þegar kemur að öðrum sjónarmiðum en námsárangri. Þá eru lagðar til breytingar á heimild ráðherra til að setja reglugerð með nánari fyrirætlun og ákvæðum um innritun nemenda.

3.5. Réttindi nemenda, ábyrgð og skólabragur.

Með frumvarpinu eru lagðar til breytingar er varða réttindi nemenda, ábyrgð þeirra og skólabrag. Lagt er til að skýra skyldur nemenda og viðbrögð skóla við brotum nemenda á þessum skyldum. Þá eru lagðar til breytingar á skyldum framhaldsskóla til að gera viðbragðsáætlanir, þ.m.t. um kynferðislegt ofbeldi.

3.6. Samstarf framhaldsskóla.

Með frumvarpinu eru lagðar til breytingar sem eiga að styðja við samstarf milli framhaldsskóla. Framhaldsskólar hafa ýmsar heimildir til samstarfs í gildandi lagaumhverfi, þar á meðal til að standa saman að námsbrautarlýsingum. Í ljósi aukinnar umræðu um samvinnu og samrekstur ríkisstofnana er í frumvarpinu lagt til að ákveðinn rammi verði settur utan um samstarf milli framhaldsskóla. Í því felst einkum að gerðar eru kröfur um að opinberir framhaldsskólar geri með sér sérstaka samninga um samstarf. Með frumvarpinu er gert ráð fyrir að ráðherra staðfesti samninga sem hafa veruleg áhrif á rekstur skóla að fenginni umsögn skólanefnda viðkomandi skóla.

3.7. Samningar við framhaldsskóla.

Að lokum eru lagðar til breytingar sem miða m.a. að því að skýra stöðu samninga ríkisins við einkaaðila um rekstur framhaldsskóla og námsbrauta á framhaldsskólastigi auk þess sem gert er ráð fyrir heimild ráðherra til að endurnýja slíka samninga að uppfylltum ákveðnum skilyrðum.

4. Samræmi við stjórnarskrá og alþjóðlegar skuldbindingar.

Í frumvarpinu er meðal annars fjallað um matskenndar ákvarðanir sem framhaldsskólar geta tekið gagnvart nemendum, bæði hvað varðar innritun í framhaldsskóla og réttindi þeirra og skyldur. Við framkvæmd þessara ákvæða þarf að gæta að því að leggja mat á réttindi sem njóta verndar stjórnarskrár og alþjóðlegra mannréttindasamninga. Í 2. mgr. 76. gr. stjórnarskrárinnar er mælt fyrir um að öllum skuli í lögum réttur til almennrar menntunar og

fræðslu við sitt hæfi. Við beitingu reglnanna gagnvart börnum í framhaldsskólum getur þurft að gæta sérstaklega að samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi barnsins, sbr. lög nr. 19/2013, sbr. jafnframt 3. mgr. 76. gr. stjórnarskrárinnar. Þá geta ákvæði samnings Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks haft áhrif á túlkun reglna frumvarpsins þegar kemur að rétti fatlaðs fólks til menntunar.

Samkvæmt jafnræðisreglu 65. gr. stjórnarskrárinnar skulu allir vera jafnir fyrir lögum og njóta mannréttinda án tillits til kynferðis, trúarbragða, skoðana, þjóðernisuppruna, kynþáttar, litarháttar, efnahags, ætternis og stöðu að öðru leyti. Konur og karlar skulu njóta jafns réttar í hvívetna. Þar sem ákvæði frumvarpsins fjalla um heimildir skóla til að taka ákvarðanir um innritun sem tengjast skólasamfélaginu, þ.m.t. að stuðla að fjölbreytni í nemendahópum, er rétt að fram komi að sértækar aðgerðir sem ætlað er að bæta stöðu einstaklinga á sviðum þar sem á þá hallar og byggja að öðru leyti á málefnalegum sjónarmiðum, hafa verið taldar samrýmast jafnræðisreglu stjórnarskrárinnar.

5. Samráð.

Frumvarpið snertir fyrst og fremst framhaldsskóla, skólameistara, nemendur og eftir atvikum foreldra, Miðstöð menntunar og skólaþjónustu, starfsgreinaráð og atvinnulífið.

Áform um breytingu á lögum um framhaldsskóla voru birt í Samráðsgátt stjórnvalda þann 28. ágúst 2023 (mál nr. 157/2023) og bárust 10 umsagnir. Almennu voru umsagnir um áform um lagasetningu jákvæðar og umsagnaraðilar fögnuðu almennt breytingum, einkum þeim er tengdust innritun nemenda í framhaldsskóla, réttindum þeirra og ábyrgð og samningum við framhaldsskóla. Ýmsar gagnlegar ábendingar komu fram sem litið var til við vinnslu frumvarpsins.

Drög að frumvarpinu voru kynnt skólameisturum framhaldsskóla á haustfundi mennta- og barnamálaráðuneytisins með skólameisturum árið 2023. Á fundinum komu skólameistarar á framfæri athugasemdum sínum varðandi frumvarpið. [Í vinnslu]

Þá voru drög að frumvarpinu kynnt almenningi í samráðsgátt stjórnvalda þann [dagsetning]. [Í vinnslu]

6. Mat á áhrifum.

Með frumvarpinu eru lagðar til breytingar sem fela í sér skýrari og fyrirsjáanlegri reglur sem munu jafnframt leiða til einföldunar og aukinnar skilvirkni. Tillögur að breytingum vegna námsbrautarlýsinga eru til þess fallnar að auka skilvirkni. Þá eru tillögur að breytingum vegna vinnustaðanáms til þess fallnar að hafa jákvæð áhrif á stöðu nemenda í iðn- og starfsnámi. Breytingarnar fela einnig í sér skýrari reglur, t.d. um innritun nemenda í framhaldsskóla og viðbrögð framhaldsskóla við ofbeldismálum sem hafa jákvæð áhrif á nemendur í framhaldsskólum. Skýrari reglur hafa enn fremur jákvæð áhrif á stjórnsýslu ríkisins. Ekki er gert ráð fyrir að frumvarpið hafi kostnaðarleg áhrif.

Um einstakar greinar frumvarpsins.

Um 1. gr.

Með ákvæðinu er mælt fyrir að fella brott tilvísun til þess að ráðherra beri ábyrgð á staðfestingu á námskrám og námsbrautarlýsingum skóla. Með því er vikið frá gildandi fyrirkomulagi að ráðherra fari með staðfestingarvald námsbrautarlýsinga. Þrátt fyrir framanritað er gert ráð fyrir ábyrgð ráðherra á námskrám og námsbrautarlýsingum framhaldsskóla, sem mun þó ekki birtast í staðfestingu hans á námsbrautarlýsingum. Í stað

Þess að ráðherra fari með staðfestingarvald námsbrautarlýsinga er gert ráð fyrir því að ráðherra viðurkenni námskrár og námsbrautarlýsingar einstakra framhaldsskóla.

Um 2. og 3. gr.

Með ákvæðunum eru lagðar til breytingar á 4. og 5. gr. laga um framhaldsskóla sem hafa það að markmiði að setja skýrari umgjörð um samstarf milli framhaldsskóla. Í 1. tölul. 2. gr. er lagt til að lögfest verði skylda til að gera sérstaka samninga um samstarf framhaldsskóla um rekstur ákveðinna þátta í starfi skólans. Dæmi um slíka samninga er ef skólar ákveða að reka saman stoð- eða skólaþjónustu eða eiga samvinnu um námsframboð. Lagt er til að slíkir samningar sem hafa veruleg áhrif á rekstur skóla skulu staðfestir af ráðherra, að fenginni umsögn skólanefnda viðkomandi skóla. Í 3. gr. eru lagðar til breytingar á 5. gr. laga um framhaldsskóla, sem fjallar um skólanefndir, sem endurspeglar framangreinda breytingu. Þá er í 2. tölul. 2. gr. lögð til breyting á heiti 4. gr. til samræmis við breytinguna.

Um 4. gr.

Með ákvæðinu er lagt til að ráðherra verði heimilt að veita einkaskólum viðurkenningu til bráðabirgða á meðan umsókn er til meðferðar. Í fyrsta lagi þykir rétt að tafir á umsóknarferli viðurkenningar komi ekki í veg fyrir að skóli geti veitt nauðsynlega þjónustu á grundvelli laga um framhaldsskóla. Á þetta einkum við um þá einkaskóla sem starfað hafa á grundvelli viðurkenningar en hafa óskað eftir endurnýjun hennar. Þeir framhaldsskólar hafa oft á tíðum fest sig í sessi og veita fjölda nemenda þjónustu á grundvelli laga um framhaldsskóla. Í öðru lagi þykir rétt að koma til móts við óvæntar aðstæður sem geta komið upp í starfsemi framhaldsskóla og kunna að hafa áhrif á skilyrði gildrar viðurkenningar, t.a.m. þegar ófyrirséðar ástæður leiða til þess að framhaldsskóli þarf að flytja um húsnæði.

Skilyrði þess að veita viðurkenningu til bráðabirgða er að viðkomandi skóli hafi umsókn um viðurkenningu eða endurnýjun viðurkenningar til meðferðar hjá ráðuneytinu. Með því er tryggt að tímabundin viðurkenning verði eingöngu gefin út í tengslum við umsókn í vinnslu og fellur þannig annaðhvort úr gildi þegar ný viðurkenning er gefin út eða ef umsókn um viðurkenningu er synjað. Rétt er að áréttta að umsóknarferli hefst um leið og umsókn er lögð fram þótt fyrir liggi t.d. að gögn sem fylgja eiga umsókn hafa ekki enn borist ráðuneytinu.

Í ákvæðinu eru nefnd í dæmaskyni sjónarmið sem málefnalegt er að líta til við töku ákvörðunar um viðurkenningu til bráðabirgða. Annars vegar er vísað til hagsmuna nemenda. Hins vegar er vísað til mats á því hversu líklegt er að umsókn um viðurkenningu verði samþykkt og má þá t.d. líta til þess hvort viðurkenning hafi verið veitt áður. Jafnframt eru önnur sjónarmið sem unnt er að líta til og almennt verður að teljast málefnaleg.

Um 5. gr.

Með ákvæðinu eru lagðar til breytingar á 14. gr. laga um framhaldsskóla. Í 14. gr. gildandi laga er afmarkað hvaða ákvæði II. kafla laganna eiga jafnframt við um aðra skóla á framhaldsskólástigi sem hlotið hafa viðurkenningu ráðherra til kennslu á framhaldsskólástigi. eru það annars vegar ákvæði um skólafundi og hins vegar um kennarafundi. Ákvæði II. kafla gildandi laga eiga að öðru leyti einungis við um opinbera framhaldsskóla.

Í 1. tölul. er lögð til breyting í samræmi 2. gr. frumvarpsins með það að markmiði að setja skýrari umgjörð um samstarf milli framhaldsskóla. Með ákvæðinu er lagt til að um samstarf annarra skóla á framhaldsskólástigi sem hlotið hafa viðurkenningu ráðherra skv. 12. gr. fari samkvæmt 2. gr. frumvarpsins. Ekki er gert ráð fyrir að skólanefndir veiti ráðherra umsögn

um samninga einkaskóla um samstarf þar sem slíkar nefndir eru ekki lögbundnar í einkaskólum sem hlotið hafa viðurkenningu ráðherra.

Þá hefur tíðkast í framkvæmd að skólaráð, sem starfa í opinberum framhaldsskólum skv. 7. gr. gildandi laga, starfi jafnframt í öðrum skólum á framhaldsskólastigi sem hlotið hafa viðurkenningu ráðherra skv. ákvæðum III. kafla gildandi laga, enda er skólaráð mikilvægur samráðsvettvangur skólasamfélagsins. Í 2. tölul. er því lögð til sú breyting að bætt verði við tilvísun til þess að um skólaráð gildi ákvæði 7. gr. gildandi laga og er það til að taka af allan vafa um að skólaráð skulu einnig starfa við aðra skóla á framhaldsskólastigi skv. III. kafla gildandi laga.

Í 3. tölul. er lagt til kveðið verði sérstaklega á um að um námsorlof kennara, skólameistara, annarra faglegra stjórnenda og náms- og starfsráðgjafa í framhaldsskóla sem hlotið hafa viðurkenningu, sbr. 12. gr., fari samkvæmt ákvæði 11. gr. gildandi laga. Ekki er um að ræða breytingu á framkvæmd þar sem sá hópur starfsfólks hefur getað sótt um úthlutun námsorlofs. Breytingunni er ætlað að styðja lagastoð námsorlofa þessa hóps.

Í 4. tölul. er lögð til breyting á heiti greinarinnar til samræmis við framangreinda breytingu.

Um 6. gr.

Með ákvæðinu eru lagðar til breytingar á tilteknum greinum IV. kafla laga um framhaldsskóla sem fjallar um skipulag náms o.fl. Lagðar eru til breytingar sem miða að því að fella brott tilvísanir til staðfestingar á námsbrautarlýsingum. Gert er ráð fyrir því að námslok nemenda með framhaldsskólapróf, próf til starfsréttinda, stúdentspróf eða önnur lokapróf miðist við tilskyldan árangur samkvæmt námskrá og námsbrautarlýsingu framhaldsskóla sem viðurkenndar hafa verið að ráðherra skv. 9. gr. frumvarpsins.

Um 7. gr.

Í ákvæðinu eru lagðar til breytingar á 21. gr. laga um framhaldsskóla þar sem fjallað er um aðalnámskrá.

Í 1. tölul. er áfram gert ráð fyrir því að aðalnámskrá framhaldsskóla skiptist í tvo hluta. Þar sem ekki er lengur gert ráð fyrir því að ráðherra staðfesti námsbrautarlýsingar er ekki talið rétt að þær verði hluti af aðalnámskrá. Gert er ráð fyrir því að aðalnámskrá skiptist annars vegar í almennan hluta skv. 2. mgr. 21. gr. og námsbrautarlýsingar sem ráðherra er heimilt að gefa út til viðmiðunar, sbr. 2. tölul. 7. gr. frumvarpsins.

Þá er í 2. tölul. tekið ákvæði sem er efnislega sambærilegt ákvæði sem áður var í 5. mgr. 23. gr. laga um framhaldsskóla. Með því er lögð áhersla að ráðherra hafi áfram heimild til þess að setja ramma í aðalnámskrá um námsbrautarlýsingar sem framhaldsskólar geta haft til viðmiðunar. Viðmiðunarnámsbrautir ráðherra teljast hluti af aðalnámskrá framhaldsskóla.

Um 8. gr.

Í ákvæðinu eru lagðar til breytingar sem tengjast 2. og 3. gr. frumvarpsins og fjallar um að geta skuli samninga um samvinnu milli framhaldsskóla í skólanámskrá.

Um 9. gr.

Í ákvæðinu eru lagðar til breytingar 23. gr. laga um framhaldsskóla þar sem fjallað er um námsbrautarlýsingar.

Í 1. tölul. kemur fram að nám í framhaldsskóla fari samkvæmt viðmiðunarnámsbraut sem er hluti aðalnámskrár eða námsbrautarlýsingu framhaldsskóla sem ráðherra hefur viðurkennt. Í ákvæðinu er lögð til sú breyting að framhaldsskólum ber að afla viðurkenningar ráðherra á

námsbrautarlýsingu. Um er að ræða breytingu frá gildandi fyrirkomulagi þar sem gert er ráð fyrir að ráðherra staðfesti námsbrautarlýsingar. Leiðir breytingin m.a. til þess að ekki verður þörf á að birta tilkynningu um staðfestingu ráðherra á námsbrautarlýsingum í Stjórnartíðindum auk þess sem ekki verður þörf á að auglýsa brottfellingu námsbrautarlýsingar í Stjórnartíðindum. Viðurkenningar námsbrautarlýsinga verða eftir sem áður birtar opinberlega. Þá er ekki gert ráð fyrir að námsbrautarlýsingar framhaldsskóla sem viðurkenndar hafa verið af ráðherra teljast hluti af aðalnámskrá. Einnig er lagt til að áréttu að framhaldsskólum sé eingöngu heimilt að innrita nemendur á námsbrautir sem hlotið hafa viðurkenningu ráðherra. Er það m.a. til þess fallið að tryggja yfirsýn ráðherra yfir námsbrautir í framhaldsskólum.

Í 2. tölul. eru lagðar til breytingar á almennum fyrirmælum um uppbyggingu námsbrautarlýsinga. Lagt er til að fella brott tilvísun til þess að í námsbrautarlýsingu skuli kveða á um innihald áfanga í einstökum greinum. Í stað þess að innihaldi áfanga sé lýst með ítarlegum hætti í námsbrautarlýsingu er lagt til að í námsbrautarlýsingu sé kveðið á um vægi og röðun áfanga í einstökum greinum á hæfniprep.

Í 3. tölul. er fjallað um viðurkenningu ráðherra á námsbrautarlýsingum framhaldsskóla auk þess sem fjallað er um áhrif slíkrar viðurkenningar. Þótt fallið sé frá gildandi fyrirkomulagi um staðfestingu ráðherra á námsbrautarlýsingum mun ráðherra áfram hafa ríka aðkomu að gerð námsbrautarlýsinga. Í frumvarpinu er því lagt til að hlutverk ráðherra gagnvart námsbrautarlýsingum framhaldsskóla felist í viðurkenningu þeirra en í viðurkenningu felst staðfesting á því að námsbrautarlýsing sé í samræmi við ákvæði aðalnámskrár framhaldsskóla og önnur ákvæði laga þessara.

Í 4. tölul. er lögð til breyting sem tengist niðurlagningu Menntamálastofnunar, verkefnum nýrrar stofnunar, Miðstöðvar menntunar og skólaþjónustu og ráðuneytisins. Áfram er gert ráð fyrir heimild ráðherra til að setja reglur um flokkun og þrepaskiptingu náms í samræmi við færni- og lokamarkmið námsins. Að svo stöddu er ekki ástæða fyrir ráðherra til að hafa heimild til að fela undirstofnun sinni verkefnið.

Í 5. tölul. er lögð til orðalagsbreyting til samræmis við framangreindar breytingar. Gert er ráð fyrir því að viðurkenning ráðherra á námsbrautarlýsingu sé háð því að skilyrðum aðalnámskrár skv. 21. gr. laga um framhaldsskóla sé fullnægt.

Þá er í 6. tölul. lagt til að 5. mgr., þar sem fjallað er um viðmiðunarnámskrá, falli brott en lagt er til að sambærilegt ákvæði verði tekið upp í 21. gr. laga um framhaldsskóla, sbr. 2. tölul. 7. gr. frumvarpsins.

Um 10. gr.

Í ákvæðinu eru lagðar til breytingar á hlutverki starfsgreinaráða. Annars vegar er um að ræða breytingar er tengjast námsbrautarlýsingum framhaldsskóla og hins vegar breytingar er tengjast aðkomu starfsgreinaráða að skrá yfir fyrirtæki og vinnustaði sem uppfylla skilyrði til vinnustaðanáms.

Í 1. tölul. ákvæðisins er mælt fyrir um að orðin „og eru hluti af almennum hluta aðalnámskrár framhaldsskóla“ í a-lið 1. mgr. 25. gr. laga um framhaldsskóla falla brott. Breytingarnar tengjast áformum frumvarps þessa um að námsbrautarlýsingar framhaldsskóla verði ekki lengur staðfestar af ráðherra heldur viðurkenndar af ráðherra og munu þ.a.l. ekki teljast hluti aðalnámskrár framhaldsskóla.

Í 2. tölul. ákvæðisins er lagt til að d-liður 1. mgr. 25. gr. laga um framhaldsskóla falli brott í ljósi þeirra breytinga sem gerðar hafa verið á aðkomu starfsgreinaráða að skrá yfir fyrirtæki og vinnustaði sem uppfylla skilyrði til vinnustaðanáms, sbr. 11. gr. frumvarps þessa og reglugerðar um vinnustaðanáms, nr. 180/2021. Samkvæmt 10. gr. reglugerðarinnar er

Menntamálastofnun [nú Miðstöð menntunar og skólaþjónustu] gert að halda skrá yfir iðnmeistara, fyrirtæki og stofnanir sem uppfylla skilyrði sett samkvæmt reglugerðinni. Í 4. tölul. ákvæðisins er lagt til brottfall tilvísunar til samræmis við þessar breytingar.

Í 3. tölul. ákvæðisins eru lagðar til breytingar á f-lið 1. mgr. 25. gr. laga um framhaldsskóla til samræmis við breytingar á fyrirkomulagi námsbrautarlýsinga. Í stað þess að skólar leita staðfestingu ráðherra á námsbrautarlýsingu starfsnáms er lagt til að skólar leita viðurkenningar ráðherra á námsbrautarlýsingu. Ekki er gert ráð fyrir breytingu á aðkomu starfsgreinaráða að námsbrautarlýsingum starfsnáms.

Um 11. gr.

Með ákvæðinu eru lagðar til breytingar 28. gr. laga um framhaldsskóla þar sem fjallað er um vinnustaðanám. Markmið breytinganna er að renna skýrari lagastoð undir reglugerð um vinnustaðanám, nr. 180/2021.

Ákvæði 1. mgr. er samhljóða 1. mgr. 28. gr. laga um framhaldsskóla að öðru leyti en því að lagt er til að notað verði hugtakið vinnustaðanám í stað verknáms en það er í samræmi við aðalnámskrá framhaldsskóla og reglugerð um vinnustaðanám, nr. 180/2021.

Í 2. mgr. er lagt til að mælt verði fyrir um skyldu til að gera vinnustaðanámssamning á milli framhaldsskóla, nemanda og iðnmeistara, fyrirtækis eða stofnunar um vinnustaðanám nemandans. Með aðild framhaldsskóla að slíkum samning er lögð áhersla á samfellu og gæði vinnustaðanáms. Þá er lagt til í 2. mgr. að fjallað verði um skyldu til að gera vinnustaðanámssamning við upphaf vinnustaðanáms. Jafnframt er að finna í ákvæðinu upptalningu á þeim meginatriðum sem eiga að koma fram í vinnustaðanámssamningi.

Í 3. mgr. er mælt fyrir um breytingu á ábyrgð skóla á gerð vinnustaðanámssamninga. Breytingin færir fyrirkomulagið til nær því sem gildi þegar lög um framhaldsskóla, nr. 92/2008, öðluðust gildi. Með 3. mgr. er því lögð til sú breyting að framhaldsskóli beri ábyrgð á gerð og staðfestingu vinnustaðanámssamninga og fylgi samningunum eftir. Rétt þykir að framhaldsskólarnir, sem starfa á grundvelli laga um framhaldsskóla og bera ábyrgð á námi nemenda sinna, beri þessa ábyrgð á gerð og staðfestingu en framkvæmd hans er að öðru leyti í höndum nemenda og iðnmeistara, fyrirtækis eða stofnunar. Í eftirfylgni með samningnum getur meðal annars falist að skóli getur slitit samningi ef hann telur skilyrði hans ekki vera uppfyllt. Breytingin er í samræmi við áherslur reglugerðar um vinnustaðanám, nr. 180/2021 og er m.a. til þess fallin að auka rétt og öryggi nemenda um eðlilega námsframvindu. 2. og 3. másl. 3. mgr. er samhljóða 3. mgr. 28. gr. gildandi laga um framhaldsskóla. Sú áhersla á að framhaldsskóli skuli staðfesta ráðningarsamning milli nemanda og vinnuveitanda sem gerður er samhliða vinnustaðanámssamningi er í samræmi við ábyrgð framhaldsskóla á gerð og eftirliti með vinnustaðanámssamningum. Staðfesting skóla lýtur hins vegar eingöngu að faglegum þáttum en felur ekki í sér ábyrgð skólans á framkvæmd ráðningarsamnings, svo sem greiðslu launa, veitingu orlofs, veikindaréttar o.s.frv. Í 4. másl. 3. mgr. er mælt fyrir um heimild ráðherra til að fela öðrum skóla en þeim sem nemandi stundar nám í, eða öðrum aðila, að sjá um gerð og staðfestingu vinnustaðanámssamninga og hafa eftirlit með þeim.

Í 4. mgr. er lagt til að mælt verði fyrir um að iðnmeistari, fyrirtæki eða stofnun sem eru aðilar að vinnustaðanámssamningum skuli vera á skrá ráðherra yfir aðila sem uppfylla skilyrði til vinnustaðanáms. Breytingin er fólgin í því að ráðherra er gert að halda slíka skrá í stað starfsgreinaráða samkvæmt gildandi lögum. Með þeirri breytingu er ætlað að skýra hver ber ábyrgð á því að hafa yfirsýn yfir fyrirtæki og vinnustaði sem uppfylla skilyrði til að taka nema í vinnustaðanám. Í ákvæðinu er einnig lögð áhersla á að iðnmeisturum, fyrirtækjum og stofnunum ber að virða samningsskyldur sínar og uppfylla skilyrði til vinnustaðanáms sem

mælt er fyrir um í reglugerð. Með samningsskyldum iðnmeistara, fyrirtækis og stofnunar í þessu samhengi er t.d. átt við ákvæði ráðningar- og kjarasamnings nema, skyldur sem tengjast öryggi starfsumhverfis og viðbrögðum við einelti, kynferðislegri áreitni, kynbundnu áreiti og ofbeldi á vinnustöðum í samræmi við ákvæði reglugerðar um aðgerðir gegn einelti, kynferðislegri áreitni, kynbundinni áreitni og ofbeldi á vinnustöðum, nr. 1009/2015. Í ákvæðinu er einnig lagt til að mælt verði fyrir um heimild ráðherra til að fella nafn iðnmeistara, fyrirtækis eða stofnunar brott af skrá ráðherra. Um slíka ákvörðun gilda ákvæði stjórnsýslulaga, nr. 37/1993.

Í 6. mgr. er mælt fyrir um heimild ráðherra til að setja reglugerð um vinnustaðanám og starfsþjálfun á vinnustað í samráði við starfsgreinaneftnd. Lagt er til að í slíkri reglugerð sé m.a. kveðið á um umsjón með gerð vinnustaðanámssamninga, skilyrði til að iðnmeistara, fyrirtæki eða stofnun sé heimilt að taka nemanda á vinnustaðanámssamning og samningsslit. Einnig er lagt til að ráðherra verði heimilt að mæla nánar fyrir um notkun rafrænna ferilbóka við skráningu um námsframvindu og námsferil nemanda á vinnustað í reglugerð. Með notkun ferilbóka er tryggt að nemandi fái nauðsynlega þjálfun og menntun á vinnustað auk þess verður vinnustaðanám nemandans skilvirkara. Ferilbókum hefur þegar verið tryggtur grundvöllur í gildandi reglugerð um vinnustaðanám, nr. 180/2021.

Um 12. gr.

Í ákvæðinu er lögð til sú breyting að mat á hæfni nemanda í vinnustaðanámi teljist hluti af námsmati. Meðal þeirra breytinga sem reglugerð um vinnustaðanám, nr. 180/2021 fól í sér var að við ákvörðun um lengd vinnustaðanáms er horft til hæfni nemanda. Skilgreindir hafa verið hæfniþættir fyrir hverja námsgrein og þarf nemandi að ná þeim handbrögðum sem þar eru tilgreind. Fulltrúar skóla og vinnustaðar meta því hæfni nemanda samkvæmt hæfnikröfum starfsins og telst vinnustaðanámi lokið þegar nemandinn hefur náð öllum hæfniþáttum og þeirri hæfni sem tilskilin er. Sú áhersla á að mat á hæfni nemanda í vinnustaðanámi teljist hluti af námsmati er til þess fallin að styrkja rétt nemandans til skýringa og úrlausnar ágreinings vegna mats á hæfni í vinnustaðanámi, sbr. einnig 2. mgr. 30. gr. gildandi laga.

Um 13. gr.

Í ákvæðinu eru lagðar til breytingar á gildandi ákvæði um innritun nemenda í framhaldsskóla. Í álitum umboðsmanns Alþingis frá 29. desember 2010 í málum nr. 5994/2010 og 6009/2010 kemur fram sú afstaða umboðsmanns að löggjafinn eigi að taka afstöðu til þeirra meginatriða sem fylgja skuli við innritun nemenda í framhaldsskóla á öðrum grundvelli en námsárangri. Meðal annars í ljósi aukinnar umræðu um inngildinguna í skólalaginu er lagt til að ákvæði laga um framhaldsskóla um innritun í skóla verði endurskoðuð og skýrt tekið afstaða til þess að heimilt sé að líta til annarra sjónarmiða en námsárangurs við innritun nemenda í framhaldsskóla. Lagt er til að heimilt verði að byggja á fleiri atriðum sem tengjast nemandanum en námsárangri hans. Hér er t.d. átt við upplýsingar um þátttöku og árangur í óformlegu námi, félagsstarfi og íþróttum og upplýsingar sem varpa ljósi á áhuga nemandans, t.d. hvort skóli sé fyrsta eða annað val hans. Þá er lagt til að heimilt verði að líta til sjónarmiða sem tengjast skólasamfélaginu, þ.m.t. til að vinna gegn einsleitni í nemendahópum. Hér er t.d. átt við að við innritun sé heimilt að líta til kyns, að aðrar reglur gildi um námsárangur þeirra sem ekki hafa íslensku að móðurmáli og að tiltekinn fjöldi nemenda með langvarandi stuðningsþarfir séu teknir inn í skóla. Í 1. tölul. felst jafnframt að framhaldsskólar skulu innrita nemendur í samræmi við reglugerð, sem ráðherra setur, eða önnur fyrirmæli ráðherra um innritun. Hér getur bæði verið átt við fyrirmæli ráðherra til opinberra framhaldsskóla á

grundvelli laga um Stjórnarráð Íslands, nr. 115/2011, og fyrirmæli sem rúmast innan samninga sem ráðherra gerir við sjálfstætt rekna skóla. Þá felst í 1. tölul. að tilvísun til skólasamninga skv. 44. gr. laga um framhaldsskóla er felld brott en það er í samræmi við aðrar breytingar á því ákvæði sem er að finna í frumvarpi þessu.

Í 2. tölul. ákvæðisins er lagt til að styrkja lagastoð reglna um innritun í framhaldsskóla. Lagt er til að í reglugerð um innritun nemenda verði m.a. kveðið á um kröfur um undirbúning og skilyrði til innritunar, forgangsröðun umsókna og málsmeðferð innritunar.

Um 14. gr.

Í ákvæðinu eru lagðar til breytingar á 33. gr. a. laga um framhaldsskóla þar sem fjallað er um ábyrgð nemenda. Orðalag nágildandi ákvæðis, þar á meðal tilvísun til hegðunar nemenda, hefur reynst erfitt í framkvæmd. Þá hafa nýleg mál vegna alvarlegra brota milli nemenda varpað ljósi á mikilvægi þess að ákvæðið sé endurskoðað frá grunni.

Í 1. tölul. eru lagðar til tvíþættar breytingar á 2. mgr. 33. gr. a. laga um framhaldsskóla þar sem fjallað er um skyldur nemenda í framhaldsskólum. Annars vegar er lagt til að skýrt sé að skyldur nemenda taka til starfs sem fer fram innan nemendafélaga framhaldsskóla enda eru nemendafélögin lögbundinn þáttur í starfsemi framhaldsskóla og starfa á ábyrgð skóla, sbr. 1. mgr. 39. gr. laga um framhaldsskóla. Hins vegar er lagt til að við greinina bætist nýr málslíður, sem verður 2. málsl., þar sem dregnar eru fram skyldur nemenda gagnvart samnemendum sínum og starfsfólki skóla með skýrari hætti en í 1. málsl., þar sem er vísað til umgengnisreglna í samskiptum.

Í 2. tölul. eru meginbreytingar ákvæðisins sem fela í sér fjórar nýjar málsgreinar í 33. gr. a. laga um framhaldsskóla.

Í 1. mgr. 2. tölul. er ákvæði sem á margt sammerkt með 3. mgr. 33. gr. a. laga um framhaldsskóla. Markmið þess er að skóli nálgist nemendur í lausnaleyti út frá stuðningsþörfum þeirra ef hegðun, skólasókn eða námsárangur nemenda er ófullnægjandi. Þetta sé gert áður en gripið er til meira íþyngjandi viðbragða gagnvart nemandanum ef unnt er. Almennt hefst leit að ástæðum með samtali við nemandann, eftir atvikum með aðkomu foreldra eða annarra forsjáraðila, sem geta þá eftir atvikum lagt fram frekari upplýsingar um stöðu nemandans. Þá er í ákvæðinu vísað til þess að þar sem við á eigi að gera áætlun um stuðning við nemandann. Áætlunin getur eftir atvikum verið unnin innan ramma laga um samþættingu þjónustu í þágu farsældar barna, nr. 86/2021, og þá í samstarfi við aðra þjónustuveitendur, en hún getur jafnframt verið unnin á vettvangi skóla.

Í 2. mgr. 2. tölul. er ákvæði um viðbrögð við brotum nemenda á skyldum sínum. Ákvæðið fjallar efnislega um sömu þætti og nú eru í 4. og 5. mgr. 33. gr. a. laga um framhaldsskóla en reynt hefur verið að skýra úrræði og málsmeðferð. Í ákvæðinu felst í fyrsta lagi að ef nemandi brýtur gegn skyldum sem á honum hvíla er heimilt að bregðast við gagnvart nemandanum. Gert er að skilyrði fyrir viðbrögðum skv. þessari grein að skóli hafi reynt að nálgast nemandann í lausnaleyti ef það á við. Þetta getur t.d. verið þegar nemandi og skóli gera áætlun um stuðning við nemandann en nemandinn stendur ekki við ábyrgð sína samkvæmt áætluninni. Í undantekningartilvikum er þó gert ráð fyrir að skóli geti beitt ákvæðinu ef brot nemenda er svo alvarlegt að lausnaleyti getur ekki átt við. Dæmi um slík tilvik er þegar upp kemur alvarlegt ofbeldisbrot í skólanum. Í ákvæðinu er jafnframt skilgreint nánar hvaða viðbrögð eða viðurlög skóli getur beitt. Annars vegar er um að ræða viðurlög sem geta falist í brottvísun úr skóla varanlega eða tímabundið en um þessi viðurlög er þegar fjallað í 4. og 5. mgr. 33. gr. a. gildandi laga um framhaldsskóla. Hins vegar er um að ræða viðbrögð gagnvart nemanda sem geta t.d. falið í sér sértækt skipulag náms eða takmörkun á þátttöku nemandans

í því sem skólann varðar. Með sértæku skipulagi er t.d. átt við að nemandinn taki annað hvort hluta námsins eða allt í fjarnámi eða stundi nám að öðru leyti samkvæmt einstaklingsnámskrá. Með takmörkun á þátttöku nemandans í því sem skólann varðar er m.a. átt við að nemandinn sækji ekki viðburði á vegum nemendafélags, fari ekki í skólaferðir eða að viðvera hans í skólanum sé takmörkuð við ákveðin svæði. Um er að ræða nýmæli í framsetningu lagaákvæðisins þótt hingað til hafi verið litið svo á að skóli hafi ákveðnar heimildir til slíkra viðbragða, en í því sambandi er vísað til þess að í 5. mgr. 33. gr. a. gildandi laga um framhaldsskóla er vísað til þess þegar nemandi er „meinað að sækja kennslutíma í ákveðnu fagi eða námsgrein um nokkurt skeið“. Í ákvæðinu er sérstaklega áréttað að gæta skuli meðalhófs við val á viðbrögðum eða viðurlögum en þetta er í samræmi við meginreglur stjórnisýsluréttar. Þá er í ákvæðinu sérstaklega tekið fram að við val á úrræðinu sé heimilt að líta til hagsmuna annarra nemenda sem hafa orðið fyrir áhrifum af broti nemandans. Hér er einkum átt við þau tilvik þegar viðbrögð skóla hafa áhrif á réttindi annarra nemenda en í því sambandi er m.a. bent á að skv. 2. mgr. 32. gr. laga um framhaldsskóla eiga nemendur rétt á því að finna til öryggis í skólanum.

Í 3. mgr. 2. tölul. er fjallað um tímabundnar ákvarðanir en fjallað er um slíkar ákvarðanir í 4. mgr. 33. gr. a. gildandi laga um framhaldsskóla. Í ákvæðinu er lagt til að skýrt sé að heimilt sé að taka ákvarðanir til tiltekins tíma á meðan verið er að undirbúa viðbrögð eða viðurlög gagnvart viðkomandi nemanda. Miða má við að gildistími slíkra ákvarðana sé tvær til fjórar vikur eða skemmri tími. Ákvæðið kemur ekki í veg fyrir að önnur tímabundin ákvörðun sé tekin að loknum gildistíma fyrstu ákvörðunarinnar ef mál er enn óútkljáð.

Í 4. mgr. 2. tölul. er fjallað um málsmeðferð ákvörðunar en um hana fer samkvæmt stjórnisýslulögum. Þetta er efnislega sama regla og nú er í 5. mgr. 33. gr. a. gildandi laga. Þá er í ákvæðinu fjallað um viðbrögð gagnvart nemanda sem er barn að aldri, sbr. 4. mgr. 33. gr. a. gildandi laga um framhaldsskóla, en í 1. mgr. 32. gr. laga um framhaldsskóla felst réttur allra til að stunda nám í framhaldsskóla til 18 ára aldurs.

Í 3. tölul. eru lagðar til breytingar sem ætlað er að skýra reglugerðarheimild ákvæðisins svo ljóst sé að ráðherra hafi heimild til að setja nánari reglur um viðbrögð skóla við brotum nemenda.

Um 15. gr.

Í ákvæðinu eru lagðar til breytingar á 33. gr. b. laga um framhaldsskóla þar sem fjallað er um skólabrag. Breytingunum er ætlað að skýra skyldur skóla til áætlanagerðar og draga fram skyldu til að gera stefnu um fyrirbyggjandi aðgerðir og viðbragðsáætlun sem tekur til kynferðislegs og kynbundins ofbeldis. Í breytingunni felst einnig að tilvísun til þess að skólar skuli hafa áætlun um framkvæmd tilkynningarskyldu samkvæmt barnaverndarlögum er felld brott. Sú breyting er þó ekki til þess fallin að draga úr tilkynningarskyldu til barnaverndaryfirvalda samkvæmt 17. gr. barnaverndarlaga, nr. 80/2002, enda er tilkynningarskyldan bundin við hvern þann sem stöðu sinnar og starfa vegna hefur afskipti af málum barna.

Um 16. gr.

Í ákvæðinu eru lagðar til breytingar á 44. gr. gildandi laga sem miða m.a. að því að skýra stöðu samninga ráðherra við aðra skóla en opinbera framhaldsskóla annars vegar og skólasamninga við opinbera framhaldsskóla hins vegar. Við gildistöku laga um framhaldsskóla, nr. 92/2008 var litið svo á að ákvæði laganna um skólasamninga væri liður í að skapa umgjörð fyrir samræðu ráðuneytis og skóla og gera eftirlit ráðuneytisins skilvirkara

og samstarf við skóla um þau mál betra, sbr. athugasemdir með frumvarpi því er var að lögum um framhaldsskóla, nr. 92/2008. Í framkvæmd hefur þróunin hins vegar orðið sú að skólasamningar við opinbera framhaldsskóla hafa ekki verið gerðir í þó nokkur ár. Með ákvæðinu er því lagt til að horfið verði frá fyrirkomulagi skólasamninga við opinbera framhaldsskóla. Ráðherra hefur eftir sem áður heimild til að gefa stjórnvöldum er undir hann heyra almenn og sérstök fyrirmæli, sbr. t.d. 2. mgr. 12. gr. laga um Stjórnarráð Íslands, nr. 115/2011.

Í 1. tölul. ákvæðisins er því lagt til að fjallað verði um samninga á milli ráðherra og annarra skóla en opinberra framhaldsskóla. Í ákvæðinu er efnislegu inntaki slíkra samninga lýst og er það samhljóða þeim áherslum sem birtast í 2. og 3. mgr. 44. gr. gildandi laga um framhaldsskóla. Í ákvæðinu er einnig lögð áhersla á að fara skuli yfir framkvæmd þjónustusamninga árlega og gildandi samningar endurskoðaðir ef samningsaðilar telja ástæðu til en þetta er í samræmi við ákvæði gildandi laga.

Í 2. tölul. er lagt til að er mælt verði fyrir um heimild ráðherra til að framlengja samninga við aðra skóla en opinbera framhaldsskóla um allt að fimm ár í senn ef engar verulegar breytingar hafa orðið á starfsemi skóla og engin frávik hafa komið upp við framkvæmd fyrri samnings. Líkt og rakið er í 2. kafla frumvarpsins hafa ákveðnar breytingar orðið á ytra umhverfi samninga við aðra skóla en opinbera framhaldsskóla, þar á meðal með lögum um opinber fjármál, nr. 123/2015 og lögum um opinber innkaup, nr. 120/2016. Þá hafa ákveðnir framhaldsskólar sem reknir eru af einkaaðilum fest sig í sessi. Með hliðsjón af eðli þeirrar starfsemi sem um ræðir og rétti nemenda til menntunar, er lagt til að þegar þjónustusamningar við þá einkaaðila sem samið hefur verið við renna út, verði ekki ráðist í umfangmikið ferli. Gert er ráð fyrir því að áður en ráðherra tekur ákvörðun um að framlengja slíkan samning skulu upplýsingar um framkvæmd samningsins liggja fyrir eigi síðar en sex mánuðum áður en samningurinn rennur út. Heimild til endurnýjunar samnings er háð því að engar verulegar breytingar hafa orðið á starfsemi skóla og engin frávik hafa komið upp við framkvæmd fyrri samnings.

Um 17. gr.

Ákvæðið þarfnast ekki skýringa.

Um 18. gr.

Í ákvæðinu eru lagðar til breytingar á lögum um lýðskóla, nr. 65/2019. Breytingarnar tengjast niðurlagningu Menntamálastofnunar, verkefnum nýrrar stofnunar, Miðstöðvar menntunar og skólaþjónustu og ráðuneytisins. Í ákvæðinu eru lagðar til breytingar á nokkrum ákvæðum laga um lýðskóla sem fjalla um viðurkenningu lýðskóla. Gert er ráð fyrir að ráðherra fari með verkefni tengd viðurkenningu lýðskóla. Að svo stöddu sé ekki ástæða fyrir ráðherra að hafa heimild til að fela undirstofnun sinni verkefnið.